

формування інформаційного продукту шляхом отримання, збереження, оброблення, перетворення, передавання, накопичення даних у просторі [1, с. 82]. На нашу думку, в сенсі підготовки кваліфікованих робітників, зокрема електромонтерів, це є аналіз даних про осіб, що вступили на навчання за професією електромонтера, моніторинг їхньої навчальної діяльності впродовж набуття професії, аналіз підсумків їх працевлаштування після закінчення закладу освіти тощо.

Отже, швидкий розвиток науково-технічного прогресу, поява нових інформаційних технологій докорінно змінюють вимоги до професійного розвитку майбутніх кваліфікованих робітників. Уміння критично й аналітично мислити, самостійно здобувати нові знання, психологічна готовність до їх застосування на практиці, володіння новітніми методами обробки, інтерпретації та використання інформаційного аналізу в практичній діяльності уможливлуватиме для майбутнього професіонала його конкурентоздатність на ринку праці та повноцінне застосування своєї професійної компетентності в інформаційному суспільстві.

Таким чином, при підготовці до здійснення професійної діяльності педагогові на допомогу приходять інформаційна аналітика як засіб підвищення ефективності освітнього процесу з підготовки електромонтерів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Тільки аналізуючи, проводячи критичний аналіз навчальних ситуацій, засобів, технологій, методичного забезпечення, він малює об'єктивну картину професійної підготовки майбутніх електромонтерів, правильно прогнозує й розвиває їхній фаховий потенціал.

Бібліографія:

1. Ростока, М.Л. (2020). Інформаційна аналітика як основний методологічний інструментарій організації наукових досліджень. *Інформаційне забезпечення сфери освіти України: матер. звіт. наук.-практ. конф. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, м. Київ, 22.12.2020 / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В.О. Сухомлинського; [редкол.: Л.Д. Березівська (голов. ред.), Д.О. Закатнов, С.В. Тарнавська (відп. за вип.) та ін.].* Вінниця, ТОВ «ТВОРИ», 86 с. С. 82-83. URL: https://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2020/12/abstracts_collection_2020.pdf.

Питання відновлення психологічного здоров'я внутрішньо переміщених осіб та волонтерів (інформаційно-аналітичний аспект)

Годецька Тетяна Іванівна
godtaniv@gmail.com

Наше суспільство, на превеликий жаль, потерпає від наслідків багаторічної воєнної агресії. Зростає необхідність супроводу великої кількості людей перш за все на сході України, їх компетентної соціально-психологічної підтримки. У контексті виконання наукового дослідження «Бібліографічний та аналітичний супровід діяльності Національної академії педагогічних наук України» нами

проаналізовано праці вчених НАПН України, що актуалізують увагу до питань відновлення психологічного здоров'я внутрішньо переміщених осіб та волонтерів.

Унаслідок воєнного конфлікту на сході країни адаптивним або дезадаптивним процесом охоплені практично всі верстви населення України [3]. Життя травмованої людини обтяжують невизначеність, розгубленість, втрата емоційної рівноваги, страх майбутнього. Усе це, а особливо невизначеність майбутнього, нестерпність і болісне переживання теперішнього стану, провокує найбільші ризики, коли йдеться про негативні наслідки психотравматизації і дезадаптації [5]. Неадаптивність суб'єкта можна розглядати як загрозу соціальній безпеці суспільства. Адаптація спільнот (мешканців міських громад, волонтерів, учасників АТО, членів сімей учасників АТО, внутрішньо переміщених осіб (ВПО), педагогічної спільноти) до життя в період воєнного конфлікту відбувається під впливом об'єктивних обставин - умов і наслідків воєнного конфлікту [3].

Комплексний підхід до організації збереження і відновлення психологічного здоров'я особистості, що постраждала внаслідок тривалих воєнних дій, передбачає роботу в трьох напрямках: дослідження специфіки психологічного здоров'я особистості та особливостей його підтримки і відновлення; розроблення технологій реабілітації постраждалих, зокрема учасників бойових дій і внутрішньо переміщених осіб; визначення способів мобілізації ресурсів особистості, що забезпечують ефективність соціально-психологічної реабілітації [7].

На цей час «... ВПО й досі мають більш сильне почуття належності до громади у своєму колишньому місці проживання, ніж до громади в нинішньому місці проживання. Загалом про «дуже сильне» або «сильне» почуття належності до громади в попередньому місці проживання повідомили 4 % ВПО, у порівнянні з 28 % – до громади в нинішньому місці проживання...». Отже, на думку фахівців, проблематика соціально-психологічного супроводу ВПО на новому місці проживання потребує пильної уваги спільноти психологів [2].

Головною умовою ефективної підтримки таких осіб є створення сприятливого для них соціально-психологічного середовища на рівні держави, яке має сформувавати «friendly» простір для ефективного життєконструювання та самореалізації ВПО [2]. Суттєвою проблемою, що утруднює життєдіяльність ВПО, за визначенням фахівців, є явище стигматизації і самостигматизації. Під стигматизацією ми розуміємо процес перенесення справжніх або уявних якостей, притаманних усій групі, на окремих її представників; виокремлення індивідів на підставі їхніх негативних індивідуальних рис (уявних або реальних) та їх відсторонення або ізоляція в суспільстві.

Самостигматизація – це процес створення внутрішніх заборон, що супроводжується відчуттям неповноцінності і соціальної неспроможності та самообмеженням соціальної активності індивіда [1].

Соціальна стигматизація провокує вторинну травматизацію у ВПО, а також призводить до виникнення соціальної інвалідизації та самостигматизації.

Фахівці вважають, що завдяки широкому охопленню мас психоедукативними заходами можна хоч частково розв'язати проблему стигматизації ВПО, оскільки багато труднощів у спілкуванні з цією групою населення пов'язано з їхньою емоційною лабільністю, з одного боку, і професійним вигорянням персоналу, який з ними взаємодіє, – з другого. За їх словами, ці заходи мають бути підтримані відповідною політичною і соціально-економічною складовою, без яких реалізація такої діяльності не може відбутися. Отже, третина ВПО стикається з несправедливим ставленням чи дискримінацією, отож соціальна стигматизація є суттєвою соціальною проблемою, що супроводжується вторинною травматизацією населення. Одна з гострих проблем ВПО – порушення особистісної цілісності (особистісної ідентичності), що проявляється у феномені самостигматизації. Для профілактики соціальної стигматизації слід розробити комплексний підхід у загальнодержавному масштабі та організувати реалізацію багаторівневої психосоціальної допомоги, а саме на масовому, спеціалізованому, персоніфікованому та індивідуалізованому рівнях [1].

Соціально-психологічний супровід внутрішньо переміщених осіб, на думку дослідників, слід організовувати на трьох рівнях, які послідовно і комплексно могли б забезпечити ефективний процес інтеграції ВПО в місцеві громади, створити доброзичливий простір для місцевих ініціатив, підвищити резильєнтність на рівні держави. Макрорівень пов'язаний з виробленням стратегії і тактики державної соціальної політики щодо ВПО та формуванням інформаційної політики. Мезорівень передбачає підтримку громад, що прийняли ВПО, зокрема реалізацію навчальних та відновлювальних програм для спеціалістів, які взаємодіють з ВПО. Мікрорівень стосується створення програм соціально-психологічного супроводу ВПО на базі організацій місцевого рівня, що враховують як особливості спільноти ВПО, так і регіональну специфіку [2].

Формування в людини адекватного антистресового механізму пов'язане з набуттям особистісної життєздатності, реконструкцією її базових реабілітаційних ресурсів, перш за все – довіри до інших та віри в контрольованість подій. Важливим кроком на шляху набуття особистістю життєздатності є формування в неї відповідальності за власну безпеку, здоров'я та життєконструювання [5].

Діяльність із надання допомоги волонтерами мотивована переважно внутрішньоособистісними чинниками, а допомагальна поведінка натомість зумовлена частіше ситуативними та об'єктивними чинниками. Як інший проблемний контекст означено опозицію альтруїзму до егоїзму, що є базовою моделлю для розбудови більш конкретних уявлень щодо мотиваційних чинників таких явищ, як допомагальна й просоціальна поведінка. Звернено увагу на недостатню розробленість власне соціально-психологічних аспектів мотивації волонтерства, які являють собою окремих, самостійний напрям цієї проблематики [6].

Волонтерський рух в умовах гібридної війни в Україні суттєво відрізняється від діяльності зарубіжних волонтерів. Саме тому постала

нагальна потреба в розробленні власних, вітчизняних програм комплексного відновлення волонтерів. В Україні з'явилися пілотні програми психологічної реабілітації та підтримки для волонтерів. Для них проводяться майстер-класи психосоціальної реабілітації. Утім у цілому гостро бракує емпіричних досліджень ефективності реабілітаційних та реадативних технологій, зокрема технологій відновлення якості життя [4].

Відновлення психологічного здоров'я внутрішньо переміщених осіб та волонтерів в умовах війни є актуальними питаннями, які потребують подальшого інформаційно-аналітичного аналізу.

Бібліографія:

1. Гундертайло, Ю.Д. (2018). Проблеми стигматизації і самостигматизації внутрішньо переміщених осіб у процесі відновлення життєвої неперервності після переживання травматичних подій *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. Вип. 42. С. 160-169. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nsspp_2018_42_17.1 (дата звернення – 05.02.2021).
2. Гундертайло, Ю.Д. (2019). Організація соціально-психологічного супроводу внутрішньо переміщених осіб. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. Вип. 44. С. 52-58. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nsspp_2019_44_7 (дата звернення – 05.02.2021).
3. Коробка, Л.М. (2018). Психологічні стратегії як засоби реалізації індивідуальної і колективної адаптації до наслідків воєнного конфлікту. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. Вип. 41. С. 46-56. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nsspp_2018_41_6 (дата звернення – 05.02.2021).
4. Лазоренко, Б.П. (2018). Соціально-психологічна реабілітація та реадптація волонтерів: емпірична оцінка ефективності технології парадоксу. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. Вип. 42. С. 148-159. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nsspp_2018_42_16 (дата звернення: 5.02.2021).
5. Ларіна, Т.О. (2018). Соціально-психологічна реабілітація особистості: покрокове набуття життєздатності. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. Вип. 42. С. 139-147. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nsspp_2018_42_15 (дата звернення – 05.02.2021).
6. Спіцина, Л.В. Коваль, Г.В. (2018). Соціально-психологічні аспекти мотивації волонтерської допомоги. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. Вип. 41. С. 57-67. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nsspp_2018_41_7 (дата звернення – 05.02.2021).
7. Титаренко, Т.М. (2019). Технології відновлення психологічного здоров'я особистості в умовах війни: комплексний підхід. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. Вип. 43. С. 54-62. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nsspp_2019_43_8 (дата звернення – 05.02.2021).

Реалізація адаптивної функції навчання людей похилого віку в Університетах Третього Віку

Гришко Вікторія Вікторівна
rffhot@gmail.com

Постійне зростання частки людей похилого віку в сучасному суспільстві змушує глибше розглядати проблеми їх суспільного, соціального становища,